UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

Septima causa. Septima pontificé tangit cathedram repetente[m]. Duæ quæstiones septimæ causæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62953

Visual Library

QVÆSTIO V.

QVod autem deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorii probatur, qui libr. 5. epist. 25. a scribens Maximo, ait.

C. I. ¶ *Onus probationis reo non incumbit.*

QVòd autem postulas, ut illuc personam dirigere debeamus quà b de his, quædicuntur, possit esse probatio, esset utcunque excusabile, si unquam ratio ei, qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. At postquam non tibi, sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos, sicut præfati sumus, dilatione cessante venire non desinas.

Item accusatus non negationem, sed exceptionem probare debet. Codicis lib. 4. tit. c de probationibus. l. actor.

C. II. ¶ *De eodem.*

ACcusator d, quod asseverat, probare se non posse profitendo, reum necessitate monstrandi contrarium non adstringit, cùm per rerum naturam, factum negantis probatio nulla sit.

Hoc autem servandum est, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate ejusdem Gregorii propter scandalum removendum, famam suam reum e purgare oportet.

CAVSA VII.

QVidam Episcopus longa ægritudine f gravatus, alium sibi substitui rogavit, cujus precibus summus Pontifex annuit, & quod rogaverat, ei concessit. Postea verò convaluit idem Episcopus, & quod prius fecerat, cupit rescindi: adversus eum, qui sibi successerat g, quæstionem movet, suamq; cathedram tanquam sibi debitam repetit.

1 *Hic primum quæritur, utrum vivente Episcopo alius possit in eadem ecclesia ordinari.*

2 *Secundò, an iste valeat repetere cathedram, quam sua intercessione alter accepit.*

QVÆSTIO I.

1 ps QVod autem vivente Episcopo alius superponi, aut superordinari non possit, ex concilio apud h Arvernam celebrato definitum est, in quo legitur [ut nullus vivente Episcopo, alius superponatur, aut superordinetur Episcopus, nisi forsitan in ejus locum, quem capitalis culpa dejecerit.]

1 ¶ Arverniam] *Burchardus etiam, & Ivo citant ex Arvernensi, c. 13. extat autem in Aurelianensi quinto, cap. 12.*

C. I. ¶ *Pro molestia corporis suo honore non privetur Episcopus.*

Item ex regesto Gregorii Papæ, *lib. 9. epist. 41. ad Anatolium Constantinopolitanum Diaconum.*

SCripsit i mihi tua dilectio, piissimum Dominum nostrum reverendissimo fratri meo Ioanni primæ Iustinianæ Episcopo pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere succedi: ne fortè, dum Episcopi jura eadem civitas non habet, (quod absit) ab hostibus pereat. Et quidem nusquam canones præcipiunt, ut pro ægritudine Episcopo succedatur: & omninò injustum est, ut si molestia corporis irruit, honore suo privetur ægrotus. Atque ideò hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima ex ejus dispositione veniat. Sed suggerendum est, ut si is, qui est in regimine, ægrotat, dispensator illi requiratur talis, qui possit ejus curam omnem agere, & locum illius in regimine ecclesiæ (ipso non deposito) ac in custodia civitatis implere, ut nec omnipotens Deus offendatur, neque civitas inveniatur esse neglecta.

¶ *Caput hoc emendatum, & locupletatum est ex originali.*

C. II. ¶ *Flagellatio à Domino, afflictio addi non debet.*

Item *lib. 2. epist. 5. ad Candidum Episcopum.*

CVm a percussio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur: & ideò non debetà nobis addi flagellatis afflictio: ne nos culpæ (quod absit) offensa respiciat.

¶ *In decretalibus tit. de cler. ægrotan. c. 1. affertur institutum tantummodo hujus capitis, & ex ipso, quid agendum sit, definitur.*

C. III. ¶ *Infirmitatis causa loco suo quis privari non debet.*

Idem Gregorius *lib. 3. epist. 13. Maximiano I Episcopo Syracusano.*

PRæsentium latoris Adeodati querelam, qui se à suæ Presbyteratus loco incongruè dicit expulsum, licet subditæ tibi textus petitionis explanet, tamen paulò latius judicavimus, apertiusque retexendam. Asserit namque à Quintiano fratre & Coepiscopo nostro in loco suo pro quibusdam se suis ordinandis negotiis relinquitum, ægritudinisque causa per duorum mensium spatium suæ se ecclesiæ defuisse: Cujus rei occasionem capientem prædictum fratrem nostrum, alium loco eius illic Presbyterum ordinasse. Hortamur itaque fraternitatem tuam, ut causam ejus sollicitè perquiras, districtiùs discutias, & si manifestæ ægritudinis, sicut dicitur, causa ecclesiæ suæ eum defuisse repereris, nullum eius ordinatione alterius Presbyteri permittas præjudicium generari: sed in locum suum sine aliqua eum facultate restitui. *& infrà.* ¶ Illud autem charitatem tuam specialiter admonemus, ut si vera fuerit hujus suggestio, atque in suum fuerit ordinem restitutus, de Presbyteris, qui in loco ejus ordinatus est, subtiliter, districtiùs debeas esse sollicitus. Et si quidem sine dationealiqua ad eundem ordinem pervenerit, ut in simoniacam hæresim non potuisset incidere, in alia quacunque vacante ecclesia eum volumus ordinari. Sin autem in eo quipiam (quod avertat Dominus) fuerit tale repertum, ut etiam Presbyteratus privetur ordine, quem non culpa replendæ necessitatis ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione suscepisse.

1 ¶ Maximiano] *Sic est emendatum ex originali, tam compresso, quàm manuscripto: Nam, antea erat,* Clementino Episcopo, Primati Bizanceno.

C. IV. ¶ *Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non sunt abiciendi, nec in eorum locum alii substituendi.*

Item Nicolaus Papa *Alvino* b *Lamensi Archiepiscopo.*

POntifices c qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abjiciendi non sunt, nec alios in loco eorum consecrari oportet, nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quòd si de ministerio sibi concesso conqueruntur, quæ licita sunt, sacerdotes expleant. In his verò, quæ his præsumere non licet, vicinorum usq; ad recipiendam sanitatem Episcoporum auxilia subrogentur: & hoc cum cautelæ studio peragatur, ne per necessitatis occasionem

a *Seu cap. 125.* b *qua præsente.*] *orig.* c *titul. 19. libr. 23.* d *Actor.*] *orig.* e *supr. 2. quæstion. 5. c. quanto. & c. quæ de causa.* f *al. invaletudine.* g *al. accesserat.* h *In concil. Aurelianensi V. cap. 12. Burchard. lib. 1. cap. 186. Ivo part 5. cap. 302.* i *Polyc. l. 2. tit. 17. Anselm. lib. 6. c. 201. Burch. l. 1. c. 148. Ivo p. 5. c. 304. Polyc. l. 2. tit. 19.*

a *Ext. de cleric. ægrotan. c. 1.* b *al. Albino Viennens.* c *Ivo p. 5. cap. 352.*

præsumptionis pullulet ambitio. Episcopos verò, qui Dominici gregis susceperunt curam, atq; sollicitudinem, ab administratione eorum discedere non oportet, ut accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamine a omnis subtiliter augeatur, & triplicetur fructus *b*.

C. V. ¶ *Vivente Episcopo alius sibi succedere non valet.*

Item *ex lib. 4. epist. 1. Cypriani Episcopi, & martyris ad Antonianum.*

Factus *c* Cornelius Episcopus, de Dei & Christi ejus judicio, de Clericorum penè omnium testimonio, de plebis, quæ tunc affuit, suffragio, & de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio 1, cùm nemo ante se factus esset, cùm Fabiani locus, id est, cùm Petri, & gradus cathedræ sacerdotalis vocaret: ipso occupato Dei voluntate, atque omnium nostrum consensione firmato, quisquis jam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat ecclesiasticam rationem, qui ecclesiæ non tenet unitatem. Quisquis fuerit, multum de se licet jactans, & sibi plurimum videatur, profanus est, alienus est, foris est. Et cùm post unum secundus esse non possit, quisquis post unum, qui solus esse debeat, factus est, non jam secundus ille, sed nullus est.

1. ¶ Collegio] *Sic legitur in codicibus Cypriani impressis, & manuscriptis, & hic carp. Ac similia ferè locutus est in sequenti capite, & 49. ejusdem epistolæ.*

C. VI. ¶ *Non est Episcopus, qui in locum viventis irrepserit.*

Item *in eadem epistola inferius.*

Novatianus 1 Episcopus *d* non est, qui Cornelio Episcopo in ecclesia à sedecim Coepiscopis facto, adulter, atque extraneus Episcopus fieri à desertoribus per nichilum nititur: & cùm sit à Christo una ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcoporum unus, Episcoporum multorum concordi numerositate diffusus, ille post Dei traditionem, post connexum, & ubique conjunctam catholicæ ecclesiæ unitatem, humanis conatur *e* ecclesiam facere, & per plurimas civitates novos Apostolos suos mittit, ut quædam receptæ adventionis suæ fundamenta constituat: cumque pangidem per omnes provincias, & per urbes singulas nostros sive Episcopi in ætate antiqui, in fide integri, in passione probati, in persecutione proscripti, ille dejecto concordialiter Pseudoepiscopos audet: quasi possit, aut totum orbem novi conatus obstinatione peragrare, aut ecclesiastici corporis compaginem 2 discordiæ suæ seditiosione rescindere, nesciens schismaticos semper inoffensa fervere, incrementa verò habere non posse: non agere, quòd illicitè cœperint, sed statim cum pravo fine à mutatione deficere: *& infra.* ¶ Qui ergo nec unitatem Spiritus, nec conjunctionem pacis observat, & sub ecclesiæ vinculo, atque à sacerdotum collegio separat, Episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem, qui Episcopatus nec unitatem voluit tenere, nec pacem.

1. ¶ Novatianus] *Recte optatum est à collectoribus hoc inanum, ut sententiam afferenda essent. Nam apud Cyprianum sic locus in ecclesia, &c.*

2. ¶ Corporis compaginem] *Sic emendatum ex aliquot manuscriptis, & Augustino, & ipsi originali: antea enim legebatur, ordinis compagem.*

C. VII. ¶ *Non est in ecclesia, qui cum Episcopo pacem non habet.*

Item *ad Florentium Puppianum, eod. l. 4. ep. 9.*

Scire *f* debes Episcopum in ecclesia esse, & ecclesiam in Episcopo; & si quis cum Episcopo non sit, in ecclesia non esse: & frustra sibi blandiri eos, qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latentes apud quosdam communicare se credunt; quando ecclesia *a*, quæ catholica una est, scissa non sit, neq; divisa.

C. VIII. ¶ *Suo jure quis cedere non debet.*

Idem *ad Iubajanum.*

Quàm periculosum sit in divinis rebus, ut quis cedat jure suo, & potestate, scriptura sancta declarat, cùm in Genesi Esau *b* primatus suos inde perdiderit; nec recipere id postmodum potuerit, quod semel cessit.

C. IX. ¶ *Perditionem sibi acquirunt, qui ab Episcopis recedentes, unitatem ecclesiæ fendunt.*

Idem *Lib. 1. epist. 6. ad Magnum.*

Denique quàm sit inseparabile unitatis sacramentum, & quàm sine spe sint, & perditionem sibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui schisma faciunt, & relicto Episcopo alium sibi foris Pseudoepiscopum constituunt, & declarat in libris regnorum scriptura divina, ubi à *c* tribu Iuda & Benjamin decem tribus scissæ sunt, & relicto rege suo *d*; alterum sibi foris constituerunt. [Et *e* indignatus est, inquit, Dominus in omne semen Israel, & dimovit eos, & dedit eos in direptionem, donec abjiceret eos à facie sua; quia dissipatus est Israel à domo David, & constituerunt sibi regem Hieroboam filium Nabat.] Indignatum esse Dominum dicit, & eos in perditionem dedisse, quòd ab unitate dissipati essent, atque alterum sibi regem constituissent. Et tanta indignatio Domini exitit adversus illos, qui schisma fecerant, ut etiam cùm *f* homo Dei ad Hieroboam missus esset, qui ei peccata sua exprobraret, atque ultionem futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cùm non custodisset, & contra præceptum Dei prandisset, statim divinæ censuræ majestate percussus est, ut inde regrediens, impetuæ morsu leonis in itinere necaretur. *& paucis interjectis.* ¶ Satiat 1 adhuc in Evangelio suo Dominus & majorem intelligentiæ lucem manifestat, quòd iidem, qui se tunc à tribu Iuda & Benjamin sciderant, & Hierosolymis derelictis Samariam secesserant, inter profanos, & gentiles computarentur. Nam, cùm primùm discipulos suos in ministerium salutis mitteret, mandavit, & dixit *g* [In viam nationum ne ieritis, & in civitatem Samaritanorum ne introieritis.] Ad Iudæos prius mittens, gentiles adhuc præteriri jubet. Addendo autem & civitatem Samaritanorum debere omitti, ubi erant schismatici, ostendit schismaticos gentilibus adæquari: *& post pauca.* ¶ Quòd *h* verò eundem, quem nos Deum patrem, eundem filium Christum, eundem Spiritum Sanctum nosse dicuntur, nec hoc adjuvare tales potest. Nam 1 & Core, & Dathan, & Abyron cum sacerdote Aaron, & Moyse eundem Deum noverant: pari lege & religione viventes, unum, & verum Deum, qui colendus, atque invocandus fuerat, invocabant: tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron sacerdotem, qui sacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perceperat, sacrificandi sibi licentiam vindicaverunt, divinitus percussi pœnas statim pro illicitis conatibus reponderunt: nec potuerunt tota esse, & proficere sacrificia irreligiose, & illicitè, contra jus divinæ dispositionis oblata. Thuribula quoque ipsa, in quibus incensum illicitè fuerat oblatum, ne in usu de cætero essent sacerdotibus, sed potius indignationis & ultionis divinæ memoriâ corrigendis posteris exhiberent, jussu Domini cõflata, atq; igne purgata, in

a *al. ecclesia.* b *abest à multis.* c *Polyc. l. 7. tit. 4. Anf. l. 1. c. 91. hic pars. 2. c. 239.* d *Anf. l. 6. c. 239.* e *conetur.] orig.*

a *al. ecclesia catholica quæ una.* b *Genes. 25.* c *3. Reg. 12.* d *abest. ab orig.* e *4. Reg. 17.* f *3. Regum 18.* g *Matth. 10.* h *Infra 24. q. 1. c. didicimus. §. quod verò.* i *Num. 16.*

laminas ductiles producuntur, & affiguntur altari, secundùm quod loquitur scriptura divina a [Memoriale, inquit, filiis Israel, ut non accedat quisquam alienigena, qui non est ex semine Aaron, imponere incensum ante Dominũ, ut non sit, sicut Core.] Et tamen illi schisma non fecerant, nec foras egressi, contra Dei sacerdotes impudenter, atque hostiliter rebellaverant. Quòd nunc hi ecclesiam scindentes, & contra pacem, atque unitatem Christi rebelles, cathedram sibi constituere, & primatum assumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vindicare conantur.

1 ¶ Satiat adhuc] *Antea legebatur,* Sed adhuc. *Emendatum est ex vetustis Codicibus Cypriani, quos Romana editio hoc loco secuta est. Hoc verbo utitur etiam in libro de opere, & Eleemosynis sic scribens,* deprecationes solas parum valere, nisi factorum, & operum accessione satientur. *Ita enim habent vetustiores codices, & cæteræ editiones præter Romanam, in qua operarum culpa ejus verbi loco, positum est,* adjuventur.

C. X. ¶ *Non est defendendus, qui viventis locum invadit.*

Item Leo IV. *Vernoni Duci Britannia.*

NOn furem, nec latronem, qualem Gillandum b esse sentimus in Nannetica sede, qui viventis (quod non licuit) locum non timuit usurpare, pro cujuscunq; muneris donis ultrà debes defensare.

C. XI. ¶ *Non licet Episcopo ecclesiam suam dimittere.*

Item Evaristus Papa, *epist. 2. omnibus Episcopis.*

SIcut c vir non debet adulterare uxorem suam, ita nec Episcopus Ecclesiam suam, id est, ut illam dimittat ad quam sacratus est, absque inevitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alteri se ambitus causa conjungat. Et sicut uxori non licet dimittere virum suum, ut alteri se, vivente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, licet fornicatus sit vir ejus, sed juxta Apostolum d, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta: ita ecclesiæ non licet dimittere Episcopum suum, aut ab eo se segregare, ut alterum, vivente eo, accipiat: sed ut ipsum habeat, aut innupta maneat: id est, alterum Episcopum, suo vivente, non accipiat, ne fornicationis, aut adulterii crimen incurrat. Si verò adulterata fuerit, id est, si se alteri Episcopo junxerit, aut super se alterum Episcopum adduxerit, aut esse fecerit, vel desideraverit, per acerrimam pœnitentiam aut suo reconcilietur Episcopo, aut innupta permaneat. *& paulo post.* e ¶ Episcopum e verò oportet opportunè & importunè, atq; sine intermissione ecclesiam suam docere, eamq; prudenter regere & amare, ut à viciis se abstineat, & salutem consequi possit æternam. Et illa cum tanta reverentia ejus doctrinam debet suscipere, eumque amare & diligere, ut legatum Dei, & præconem veritatis.

Ecce his auctoritatibus patenter ostenditur, quòd Episcopo vivente alius superordinari non potest, nec etiam pro ejus ægritudine. Sed illud f *Gregorii intelligendum est, quando ille, qui ægrotat, alium sibi substitui non rogat. Cæterum, quando aliquis vel senectute, vel infirmitate gravatus susceptum officium administrare non valet, si alium sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest. Vide in eodem capitulo* g *sequitur* [*Si verò idem Ioannes* 1 *fortasse pro molestia sua petierit, ut ab Episcopi honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendum est: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.*] *Hinc etiam B. Augustinus Episcopo suo nondum defuncto, sed senectute gravato, cathedram Episcopalem suscepit.*

1 ¶ Si verò idem Ioannes] *Hæc sunt in regesto B. Gregorii, lib. 9. epist. 41. & sequuntur post c. scripsit. sup. ead.*

C. XII. ¶ *Augustinus non tam successit, quam accessit.*

Unde in epistol. Paulini unica *ad Romanianum legitur.*

NOn a autem tantùm hoc scribimus gratulantes, quòd Episcopatum Augustinus acceperit, sed quòd hanc Dei gratia curam meruerit Africanæ ecclesiæ, ut verba cœlestia Augustini ore perciperent, qui ad moderandam Dominici muneris gratiam novo more provectus, consecratus est, ut non succederet in cathedra Episcopi, sed accederet. Nam incolumi Valerio Hipponensis ecclesiæ Episcopo, Coepiscopus Augustinus est.

Hoc idem probatur auctoritate B. Gregorii, qui Annonæ Episcopo dolore capitis laborante, alterum subrogatum, ita scribit in 7. libr. regesti sui, indict. 2. epistol. 49. ad Maximianum Episcopum Ravennæ.

C. XIII. ¶ *Episcopo gravato infirmitate, alius subrogari potest.*

QValiter b ordinati à nobis sacerdotis, corporis nostris, impediente molestia, Ariminensis ecclesiæ pastorali hactenus sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognovit. Quem, dum habitatores illius precibus permoti sæpius hortaremur, ut sollicitudem capitis, qua detinebatur, molestia melioratum esse sentiret, ad suam, auxiliante Domino, reverteretur ecclesiam, datis induciis in hoc quadriennio constitutus est. Quem, dum monitu cleri, civium que consentientium, nosque precibus urgentium c instantius taremur, ut si valeret, cum eis auxiliante Domino moderaret, data in scriptis supplicatione nos petiit, ut ei ejusdem ecclesiæ regimen, vel susceptum officium eadem, qua detinetur, molestia assurgere minime posset, ecclesiæ ipsi ordinare Episcopum deberemus, de, quia cunctarum ecclesiarum injunctæ nobis divinis cura constringit, ne diutius gregi fideliter custodia pastoralis, illorum precibus, hujusmodi impossibilitate renunciatione compulsi, visum est eidem Ariminensi ecclesiæ debere Episcopum ordinare & datis ex more præceptis, clerum plebemque eiusdem ecclesiæ non destitimus admonere, quatenus ad tempus sibi Antistitem concordi provisione quærerent. Hortamur igitur, ut fraternitas vestra eum, quem consensu omnes elegerint, sicut & ipsi à nobis sciisse noscuntur, ad se faciat revocari: quem cum omnibus examinatione discutite, & si ea, in eo quæ in tu heptateuchi 1 more multata sunt, minime inventa fuerint opitulante reperta, atque fidelium per relationem ejus vobis quoque vita placuerit, ad cum decreti pagina, vestræ quoque addita relationis epistola destinate: quatenus eidem à nobis ordinato mino disponente consecretur antistes.

1 ¶ Heptateuchi] *Apud B. Gregorium in hoc & in multis aliis locis legitur,* Eptatici, *sicut est etiam apud Gratianum & Ivone, & aliquot vetustis Gratiani exemplaribus hac voce notatum est suprà distinct. 15. c. sanctæ Romanæ Pentateuchum.*

C. XIV. ¶ *De eodem.*

Item ex eodem regesto, lib. 11. epist. 7. ad Eulogium Episcopum.

QVamvis d triste nobis sit valdè quod fratres atq; fraterna nos compassio flere potius quam aliquid de auditis definire permittat, suscepti tamen licitudo regiminis cor nostrũ instanti pulsat aculeo, gna nos ecclesiis cura prospicere, & ne qua ecclesia

a Ibid. b al. Gistardum. c Polyc. l. 1. tit. 8. Burch. l. 1. c. 7. Ans. l. 6. c. 102. Ivo p. 5. c. 182. d 1. Cor. 7. e Burch. l. 1. c. 189. Ivo p. 5. c. 305. f sup. ead. c. scripsit. g l. 9. reg. epist. 41.

a. B. Augustin. epist. 34. & 110. adde cap. 16. in fin. reg.
b Burch. l. 1. c. 189. Ivo part. 5. c. 305. c al. ordinatum.
chard. lib. 1. c. 151. Ivo p. 5. c. 307.

utilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, disponere. Pervenit igitur ad nos quibusdam referentibus quendam Episcopum ita passionem capitis incurrisse, ut quod mente alienata agere soleat, gemitus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore, grex (quod absit) insidiatoris laniandus dentibus exponatur, vel ecclesiæ ipsius utilitates depereant, cauta nos necesse est provisione tractare. Et ideò, quia viventem Episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis, non erimen abducit, alium loco ejus (nisi recusante eo) nulla sinit ratio ordinari: sed si intervalla ægritudinis habere est solitus, ipse data petitione non se ulterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad alia officia subvertente infirmitate posse fateatur assurgere, & alium loco suo expetat ordinandum. Quo facto omnium solenniter electione, alter qui dignus fuerit Episcopus solenniter ordinetur: sic tamen, ut quousque eundem Episcopum in hoc sæculo vita tenuerit, sumptus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur. Enimverò, si nullo tempore ad sanæ redit mentis officium, persona fidelis, ac vitæ probabilis est eligenda, quæ ad regimen ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarum utilitate cogitare, inquietos sub disciplinæ vinculo restringere, ecclesiasticarum rerum curam gerere, & maturum, atque efficacem se in omnibus exhibere: qui etiam si Episcopo, qui nunc ægrotat, superstes extiterit, loco ejus debeat consecrari.

2 pars. *Ne autem hujusmodi passionibus sacerdotibus subitò occupatis, cœptum officium inexpletum remaneat, institutum est, ut sacerdos, sive psallens, sive sacrificans, alios secum habeat, qui si hujusmodi casus intervenat, inchoata ministeria perficere valeant.*

C. XV. ¶ *Quisque sacrificans sacerdotem sibi vicinum habeat, qui cœpta sacramenta expleat, si ei aliqua necessitas ingruerit.*

Unde in Concilio Toletano XI. c. 14.

ILlud 1 divini a oraculi monentis singuli præcaventes, quo scribitur b, [Væ soli quia cùm ceciderit, non habet sublevantem,] summopere verendum nobis est, & cavendum, ne horis illis, atque temporibus, quibus Domino psallitur, vel sacrificatur, unicuique divinis singulariter officiis insistenti, perniciosa passio, vel corporis quælibet invaletudo occurrat, quæ aut corpus subrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro hujusmodi ergo casibus præcaventes, necessarium duximus instituere, ut ubi temporis, vel loci, sive cleri copia suffragatur, habeat quisquis c illic canens Deo, atque sacrificans, post se vicini solaminis adjutorem: ut si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, d turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat qui ejus vicem exequatur intrepidus. *Sed si 2 hoc sacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

1 ¶ Illud] *In concilii impressu legitur,* Et illud. *In codice verò Lucensi regio,* Væ illud. *In duobus autem Vaticanis,* ut illud: *& sic est infrà de consec. dist. 1. c.* ut illud. *& apud Burchar. & Ivonem.*

2 ¶ Sed si hoc] *Hæc sunt impressa aliis characteribus, quia non sunt in concilio Toletano, neq; in plerisq; vetustis Gratiani exemplaribus. In codice perantiquo sunt glossæ ad verbum, vicem, & post verbum,* prohibeantur, *additur,* ut infrà cad. q. 2. c. in literis tuis. *Apud Burchardum verò, & Ivonem, qui citant decreta Soteris Papæ, & infrà de cons. loco citato, horum verborum loco leguntur hæc,* & officium incœptum adimpleat.

a *De cons. dist. 1. ut illud. Burch. l. 3. c. 73. Ivo p. 2. c. 128.* b *Eccles. 4.* c *al. ille.* d *al. accedat.*

C. XVI. ¶ *Si sacerdos necessitate præoccupatus fuerit, cœpta sacramenta per alium expleantur.*

Item Concilio Toletano 7. c. 7.

NIhil a contra ordinis statutum temeritatis ausit præsumatur, neque illa, quæ summa veneratione censentur, vel minimo præsumptionis actu 1 solvantur, cùm ad hoc 2 tantùm fieri jussa sunt, ne interrupta noscantur, vel languoris proventu robore salutis privetur natura. Non ergo fragalitati solùm consulitur humanæ, sed etiam 3 sacro honori mysteriorum Dei provida cavetur sollicitudine. Censuimus ergo convenire, ut cùm à sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis acciderit quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel Presbytero alteri consecrationem exequi officii cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quàm aut incipientis aut subsequentis completa 4 benedictio sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Cùm enim simus omnes unum in Christo, nihil contrarium personarum diversitas format, ubi efficaciam prosperitatis unitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici individuum 5 sibi esse non ambigant: sed ut præmissum est, præcedentibus libenter alii pro complemento succedant. Ne tamen, quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem convertatur, nullus post cibum, potumque quemlibet minimum sumptum Missas facere, nullus absque proventu patentis molestiæ minister vel sacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præsumat omninò relinquere. Si qui hæc temerare præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

1 ¶ Actu] *Sic est emendatum ex codice regio: nam in impressis concilionum codicibus, & apud Burchardum, & Ivonem, est,* tactu.

2 ¶ Cùm ad hoc tantùm] *Magna est hoc loco varietas. In codice regio legitur,* cùm ad hoc tantùm quaqua fieri jussa sunt interrupta noscuntur, ne languoris, &c. *Apud Burchardum:* cùm adhuc tantùm fieri jussa sunt, nec interrupta noscuntur, ne languoris, &c. *Apud Ivonem,* cùm hoc, &, nec languoris, *cætera eodem modo.*

3 ¶ Sed etiam sacro] *Hicquoq; magna varietas. In codice regio plenior est oratio,* sed etiam honori mysteriorum Dei providetur abundè, dum ab offensionis casu procuratur etiam caveri sollicitè.

4 ¶ Completa benedictio] *Sic restitutum est ex codice regio, cum quo aliquot editiones conveniunt, multaq; etiam alia in hoc capite emendata.*

5 ¶ Individuum] *In codice regio est,* indultum.

3 pars. *Ecce, quòd Episcopo petente, precibus etiam populi, infirmitate gravato alius posit subrogari, patenter monstratur. Senectute autem gravato, non successor, sed coadjutor dari debet, qui ei decedenti in locum regiminis succedat. Sic Augustinus dicitur* b *accessisse, non successisse Hipponensium Episcopo.*

C. XVII. ¶ *Senectute gravato coadjutor est dandus, qui morienti succedat.*

Hincetiam Zacharias Papa *scribit Bonifacio Moguntino Archiepiscopo.*

PEtisti, ut cum nostro consulto pro superveniente tibi senectute, atque corporis imbecillitate, si poteris invenire alium in eadem sede, in qua præes, pro tui persona debeas collocare. Nos verò, adjutore Deo, consilium præbemus tuæ sanctitati, ut pro salute animarum rationabilium, fautore Christo, sedem, quam obtines, Moguntinæ ecclesiæ nequaquam relinquas. Sin verò Dominus dederit juxta petitionem tuam homi-

a *Burc. l. 3. c. 76. Ivo p. 2. c. 124.* b *Sup. eod. c. non autem. & 8. quæst. 1. c. 13.*

nem perfectum, qui possit sollicitudinem habere, & curam pro salute animarum, pro tui persona illum ordinabis Episcopum, eritque in Evangelio tibi credito, & ministerio Christi portando in omni loco requirens, & confortans ecclesiam Dei. *Item ad eundem epist. ultima.* ¶ Si eundem divina voluerit clementia post tui diem transitus superesse, si eum aptum cognoveris, & in tua voluntate fuerit diffinitum, ea hora, qua te de præsenti sæculo migraturum cognoveris, præsentibus cunctis, tibi successorem designa, ut huc veniat ordinandus. Hoc nulli concedi alii patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus. *Item ibidem paulò superius.* ¶ De eo autem, quòd tibi successorem constituere dixisti, ut te vivente in tuo loco eligatur Episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur: quia contra omnem ecclesiasticam regulam, vel instituta Patrum esse monstratur; sed volumus, ut tibi ministret, & sit in Evangelium Christi adjutor. *&c.* ¶ Nimis enim reprehensibile esse manifestum est, ut te vivente tibi alium substituamus: sed hoc commonemus, ut quamdiu te divina jusserit clementia superesse, sine intermissione orare non cesses, ut tibi Deus illum successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, & populum irreprehensibiliter regere valeat.

¶ *Prior pars hujus capituli usq; ad versic.* Item si eundem. *sumpta est ex epistola Zachariæ Papæ cujus initium est,* Sacris liminibus: *quæ extat Romæ manuscripta in bibliotheca Dominicana; quam etiam edidit frater Laurentius Surius in vita B. Bonifacii, sed ex codice parùm emendato. Reliqua habentur in epistola ultima in tomo conciliorum.*

C. XVIII. ¶ *Non successor, sed coadjutor viventi Episcopo datur.*

Item Pelagius Papa *clero Narnensi* a.

QVia frater, & Coepiscopus noster Ioannes ecclesiasticæ utilitatis studio suadente, & naturæ suæ simplicitate laudabili consideratione tractata, ob hoc, quòd se in gerenda patrimonii gubernandi cura, vel in disciplina ecclesiastica conservanda minimè fateretur idoneum, Constituti Presbyteri ad hæc explenda sibi exposcit adhiberi personam: ut ea, quæ sunt necessaria, competenti disponente sollicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præsenti vobis jussione præcipimus, ut servata primo in loco Episcopo memorato reverentia, quam vos convenit inculpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad divini cultus obsequium pertinent, vel quæ ecclesiasticæ utilitatis peragere cura suaserit, præbeatis obedientiam Constituto competentem, in nullo dispositionibus ejus spiritu contumaci resultantes: imo competenti vigilantiæ vestræ studio, quæ pro ecclesiastica utilitate gerenda Constitutus monuerit, adimplentes: ut his ita dispositis, & consueta vobis stipendia ministrentur, & quæcunque in præfatæ ecclesiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis sunt necessaria compleantur.

Illud verò Cypriani b *de hæreticis intelligendum est, qui catholicorum ecclesiæ sibi usurpare contendunt.* ¶ *Illud verò Eusebii* c *Papæ tunc intelligendum est, quando nec inevitabilis necessitas (persecutorum videlicet) nec Apostolica, aut regularis mutatio, sed ambitio sola Episcopum de ecclesia ad ecclesiam transire cogit.* ¶ *Unde cùm in principio sui capituli diceret,* [*Episcopus non debet dimittere ecclesiam suam,*] *subsequenter adjunxit.* [*Absq; inevitabili necessitate, aut Apostolica, vel regulari mutatione, & alteri se ambitus causa conjungere.*]

4 pars. *Ambitionis enim causa, quicunque ecclesiæ suæ mediocritate despecta, ad majorem ecclesiam transire voluerit, debet revocari ad propriam. Quòd si redire contempserit, careat aliena, & propria.*

a *al. Navariensi. al. Narinensi.* b *Suprà cap. factus. & ca. Novatianus.* c *Sup. cap. sicut vir.*

C. XIX. ¶ *Episcopus, vel quilibet clericus relicta sua ecclesia non debet ad aliam transire.*

Unde in Nicæno concilio a, *cap. 15. legitur.*

NOn oportet Episcopum, vel reliquos ordines de civitate ad civitatem migrare; non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus transeat. Si quis autem post definitionem sancti & magni concilii tale quid agere tentaverit, & se hujusmodi negotio mancipaverit, factum prorsus in irritum ducatur, & ecclesiæ restituatur, cujus fuit Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ordinatus.

¶ *Ex duobus codicibus collectionis Anselmi in uno eorum priore caput hoc sic habet, ut verba hæc,* Quòd non oportet Episcopum, vel reliquos ordines demigrare, *sic sunt. & capitulum hoc modo incipiat.* Vt de civitate ad civitatem, non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus transeat. *In altero verò eadem rubrica est, nisi quòd litteris scriptum est initium capituli: unde videtur caput hoc esse commune. quemadmodum est apud Gratianum, salvis sententiis canonis.*

C. XX. ¶ *In monasterio deputetur Episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit.*

Item Gregorius *Anthemio subdiacono, lib. 3. epist. 29. sive c. 122.*

PEvenit b ad nos Pimenium Amalphitanum civitatum Episcopum in ecclesia sua residere esse non consentum, sed foris per diversa loca vagari. *&c.* ¶ Idcircò tibi auctoritate præcipimus, ut supradicto Episcopo terminari non desinas, quatenus hoc de cætero fieri non præsumat, sed in ecclesia sua sacerdotali munere fideat. Quem si fortè non emendari post tuam admonitionem cognoveris, in monasterio eum deponere, & nobis curabis modis omnibus indicare: ut quid de re debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

C. XXI. ¶ *Episcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad alium ecclesiam se transferre.*

Item ex Concilio Carthaginensi V. c. c. d.

PLacuit d, ut nemini sit facultas, relicta propria cathedra, ad aliquam ecclesiam in diœcesi constitutam se conferre, vel in re propria diutius, quam ei placeat, constitutum, curam, vel frequentationem populi cathedræ negligere.

C. XXII. ¶ *Intercessori cathedram, cui datus est, tenere non licet.*

Item ex eodem Carthaginensi V. e. e. f.

CONstitutum est, ut nulli intercessori locum in cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere: sed discedat, ut intra annum eisdem Episcopum provideat. Quòd si neglexerit, anno expleto f intervenientibus tribuatur.

C. XXIII. ¶ *Excommunicentur clerici, qui relicta sua ecclesia ad eam redire nolverint.*

Item ex Concilio Nicæno, c. 16.

SI g qui vero sine respectu agentes, & timore ante oculos non habentes, neque ecclesiastica sacra custodientes, recesserint ab ecclesia sua, sive Presbyter, sive Diaconus, vel in quocunque ecclesiastico ordine positi fuerint, hi non debent suscipi in alia ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur, ut redeant ad ecclesiam suam. Quòd si permanserint, excommunicari oportet.

a *Et in Aquisgran. c. 43. Ansel. l. 6. cap. 112. Burch. l. 2. c. 7. p. 6. cap. 174.* b *Ansel. l. 6. c. 178.* c *Et in Africano c. 41. p. 6. cap. 174.* d *Ansel. l. 6. c. 176.* e *Et in Africano c. 41.* f *al. [illegible]* g *Ansel. l. 6. c. 107. Burch. l. 2. c. 98. Ivo p. 6. c. 175.*

C. XXIV. ¶ *De eodem.*

Item ex concilio Antiocheno *a, c. 3.*

I. SI quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet clericus, deserta sua ecclesia, ad aliam transeundum esse crediderit, & ibi paulatim tentet, quò migravit, perpetuò manere, ulterius ministrare non debet; præsertim, si ab Episcopo suo ad revertendum fuerit exhortatus. Quòd si post evocationem sui Episcopi non obedierit, sed inobediens perseveraverit, omni modo ab officio suo deponi debere, nec aliquando sibi restitutionis habere: si verò propter hanc culpam depositum, alius Episcopus susceperit, & ipse à communi synodo pœnam merebitur increpationis, 1 tanquam ecclesiastica jura dissolvens.

1 ¶ Increpationis] *Græcè est,* ἐπιθυμίας τυγχάνει, *quod in aliis versionibus est,* arguatur, *vel* coërceatur, *vel* puniatur.

C. XXV. ¶ *Non licet Episcopo ecclesiam suam relinquere, & ad aliam transire.*

Item ex eodem *Antiocheno, cap. 21.*

EPiscopum *b* de diœcesi ad diœcesim alteram non debere transire, neque si seipsum ingesserit, neque si à populis fuerit violenter attractus *c*, neque si etiam hoc ei ab Episcopis suadeatur: manere autem eum debere in ecclesia Dei, quam ab initio sortitus est, & non ab ea alibi demigrare, secundum regulam super hoc olim à Patribus constitutam.

C. XXVI. ¶ *De eodem.*

Item ex Concilio Chalcedonensi, *c. 5.*

PRopter *d* eos Episcopos, sive clericos, qui de civitate ad civitatem transeunt, placuit definitiones datas à sanctis Patribus habere propriam firmitatem.

C. XXVII. ¶ *Alienæ plebes ab Episcopo non usurpentur.*

Item ex Concilio Carthaginensi III. *c. 20.*

PLacuit, ut à nullo Episcopo usurpentur plebes alienæ, nec aliquis Episcoporum supergrediatur in diœcesi collegam suum.

C. XXVIII. ¶ *Alienos clericos ordinare, & altaria consecrare, Episcopo non licet.*

Item Anacletus.

EPiscopus in diœcesim alienam ad alienos clericos ordinandos, vel consecranda altaria irruere non debet. Quòd si fecerit, amotis his, quos ordinavit, altaris tamen consecratione manente, transgressor canonum uno anno à Missarum celebratione cessabit.

C. XXIX. ¶ *Diebus solennibus clericus ecclesiæ suæ deesse non debet.*

Item ex Concilio Agathensi, *cap. 64.*

II. SI quis in clero constitutus ab ecclesia sua diebus solennibus defuerit, id est, Nativitate Domini, Epiphania, Pascha, vel Pentecoste, dum potius secularibus *e* lucris studet, quàm servitio Deiparere, convenit, ut trinus, vel Presbyter si per tres hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.

C. XXX. ¶ *Removendus est Episcopus ab ecclesia, cui irrepserit, & ad suam cogendus est redire.*

Item Hilarius Papa *Episcopis Tarracon. c. 3.*

REmoto *f* ab ecclesia Barcinonensi, atque ad suam remisso Irenæo Episcopo, sedatis per sacerdotalem modestiam voluntatibus, quæ per ignorantiam ecclesiasticarum legum desiderant, quod non licet, obtinere, talis protinus de clero proprio Barcinonensibus ordinetur Episcopus, qualem te præcipiè frater Ascani oportet eligere, & decet consecrare: ne si fortè aliter *a* factum sit, non sine objurgatione tui maximè nominis redundat nostra præceptio, quod ad injuriam Dei (à quo specialiter sacerdotalium est gratia dignitatum) didicimus admissum.

C. XXXI. ¶ *Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulsus etiam propria careat.*

Item Leo Episcopus *urbis Romæ Anastasio Thessalonicensi Episcopo, epist. 12. al. 84. c. 8.*

III. SI *b* quis Episcopus mediocritate civitatis suæ despecta, administrationem celebrioris loci ambierit, & ad majorem plebem se quacunque ratione transtulerit, non solùm à cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit & propria: ut necillis præsideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis, quos per superbiam sprevit. Suis igitur terminis contentus sit quisque, ne supra mensuram juris sui affectet augeri.

C. XXXII. ¶ *Utraq; careat ecclesia, qui contemptu minoris ecclesiæ ad majorem asturat.*

Item ex Concilio Meldensi, *c. 30.*

IV. SI quis *c* de ordine sacerdotali, contemptu minoris ecclesiæ ambitiosè & improbè ad potiorem aspiraverit *d*, canonica erga eum definitio conservetur, hoc 1 est, ut utraque careat.

1 ¶ Hoc est, ut utraque careat] *Hæc non sunt in Meldensi impresso, habentur tamen apud cæteros quoque collectores.*

Quæ verò pretio ecclesiam vacantem ingressus fuerit, ab officio suo deponendus est, sicut in Rothomagensi concilio *legitur.*

C. XXXIII. ¶ *Dejiciatur à clero, qui muneribus ecclesiam acquirere tentat.*

SAncitum est *e* atque omnibus modis prohibitum, ut si quis Presbyter inventus fuerit alicui clerico vel laico munera dare, vel dedisse, aut aliam pecuniam tribuere, ut alterius Presbyteri ecclesiam surripiat, 1 aut vacantem pretio redimat, pro hac cupiditate, seu præsumptione turpis lucri gratia dejiciatur à clero, & alienus existat à regula.

1 ¶ Surripiat, aut] *Additæ sunt istæ duæ voces ex Burchardo. Nam veniente Presbytero possessore non potest dici vacans ecclesia. In lib. 7. Capitularium, c. 206. est verbum,* surripiat, *sed deest alterum membrum,* aut vacantem pretio redimat. *Ivo, & auctor Pannormiæ habent, ut antea Gratianus,* ecclesiam vacantem pretio redimat.

5 pars. *Quòd verò communi consilio, atq; aliorum utilitate mutationes Episcoporum fieri possint, & in ecclesiis, à quibus recesserint, eis viventibus alii substitui valeant,* Anterus Papa *demonstrat, epistola septima, scribens Episcopis Bæticæ & Toletanæ provinciæ.*

C. XXXIV. ¶ *Necessitatis, vel utilitatis causa Episcoporum mutationes fieri possunt.*

MVtationes *f* Episcoporum scitote communi utilitate, atque necessitate fieri licere, sed non propria *g* cujusquam voluntate, aut dominatione. Petrus sanctus, magister noster, & princeps Apostolorum, de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parva civitate, Apostolica auctoritate mutatus est

a *Et in Chaled. c. 20. In Aquisgran. c. 71. Anselm. l. 7. cap. 170.* b *9. q. 2. nullum. Bur. l. 1. c. 72. Ivo p. 5. c. 179.* c *ἀναγκαζόμενος. Bur. l. 1. c. 64. Ivo p. 5. c. 175. In Aurelian. 3. c. 15.* d *al. sine modo. lib. Cap. 6. c. 236. Ivo.* e *Ans. l. 6. c. 109.* f *Ans. l. 6. c. 104.*

a *al. similiter.* b *Polyc. l. 1. tit. 9. Ans. l. 6. c. 104. Burch. l. 1. c. 74. Ivo p. 5. cap. 103.* c *Burch. l. 3. cap. 48. Ivo p. 3. c. 52. Pann. l. 2. cap. 45.* d *al. aspirare contendorit.* e *In Capit. l. 7. cap. 206. Burch. l. 3. c. 114. Ivo p. 3. c. 90. Pann. l. 2. cap. 49.* f *Polyc. l. 1. tit. 9. Ans. l. 6. c. 49. Burch. l. 1. c. 77. Ivo p. 5. c. 133. Pann. l. 3. c. 69.* g *al. non libitu cujusquam, aut dominatione. Plura sunt verba in originali.*

Alexandriam. Similiter Felix de civitate, in qua ordinatus erat, electione civium propter doctrinam, vitamque bonam, quam habebat, auctoritate 1 hujus sanctæ sedis, & communi Episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minori ad majorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit, sed aut vi à propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbè, sed humiliter ab aliis translatus, & inthronizatus est. & ¶. ¶ Nam sicut Episcopi habent potestatem ordinare regulariter Episcopos, & reliquos sacerdotes, sic quoties utilitas, aut necessitas coëgerit, supradicto modo & mutare, & inthronizare potestatem habent: [non tamen sine sacrosanctæ Romanæ sedis auctoritate & licentia.] & ¶. ¶ Alia etenim *a* est causa utilitatis, & necessitatis, alia avaritiæ, ac præsumptionis, aut propriæ voluntatis.

1 ¶ Auctoritate hujus sanctæ sedis, &c. *Hæc verba non leguntur in epistola Anteri, neq; in Pannormia, neq; apud Burch. & Ivonem. Sunt tamen apud Anselmum, & in Polyc. & vetustis Gratiani exemplaribus. Idem quoq; est de verbis illis prope finem capitis*, non tamen sine sacrosanctæ Romanæ sedis auctoritate & licentia: *quæ propter hanc causam virgulis sunt inclusa.*

C. XXXV. ¶ *Causa necessitatis mutationes Episcoporum fieri possunt.*

Item Pelagius Papa II. *Benigno Archiepiscopo, epist. 2.*

SCias *b* frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis, & utilitatis, aliud causam præsumptionis, ac propriæ voluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, qui non causa avaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel suæ delectationis *c* migrat de civitate ad civitatem, sed causa necessitatis, aut utilitatis mutatur. Nam plurimorum utilitas unius utilitati, aut voluntati præferenda est. Aliud est enim mutare, & aliud mutari. & ¶. ¶ Nam aliud est sponte transire, & aliud est coactè, aut necessitate venire. Vnde non isti mutant civitates, sed mutantur: quia non sponte sed coactè hoc agunt. & ¶. ¶ Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa necessitatis, vel utilitatis fieri posse, quoties communis utilitas, aut necessitas persuaserit.

C. XXXVI. ¶ *Christum negare convincitur, qui necessitatem patientibus misericordiam non impendit.*

Idem *in eadem epistola paulò inferius.*

OMnis, qui gemebat, & vexabatur à *d* Saul, fugiebat, & veniebat ad David.] Si ergo piissimus, atque justissimus David sciret peccatum esse, persecutionem fugientes, & transeuntes de loco ad locum, & de civitate ad civitatem recipere, tales nequaquam reciperet, nec secum tenerer, nec in aliis civitatibus eos collocaret. Qui enim persequuntur Domini Episcopos, eosque de civitatibus ad civitates transire compellunt, non eos tantum persequuntur, quantum Dominum nostrum Iesum Christum, cujus legatione funguntur. Nec ipsi in hoc peccant, quoniam non sponte, sed coactè hoc agunt, sed illi, qui eos persequuntur: nec ipsis Episcopis hoc imputari potest, sed illis, qui eos hoc agere cogunt. & ¶. ¶ Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus, ac necessitatem patientibus; ipsum Christum negant, qui est misericordia & veritas. & ¶. ¶ Negat misericordiam necessitatem patientibus, qui populis indigentibus divinis ministeriis *e*, & non habentibus proprium Episcopum, qui eos instruat causa utilitatis, atque necessitatis, ex alia civitate, licet minor sit, in eam, quæ non habet Episcopum doctiorem, vel utiliorem, meliori consilio, non sponte transeuntem, sed majorum exhortatione mutare *a*, aut Episcopum ejectum, & persecutionem patientem causa utilitatis, aut necessitatis inthronizari non permittit.

C. XXXVII. ¶ *Non ambitione, sed synodali auctoritate, de ecclesia ad ecclesiam Episcopus transeat.*

Item ex concilio Carthaginensi IV. *c. 17.*

EPiscopus *b* de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis clericus. Sanè, si utilitas ecclesiæ fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorum Episcopis potestas in præsentia synodi transferatur, nihilominus alio in locum ejus Episcopo subrogato. Inferioris vero gradus sacerdotes, vel alii clerici concessione suorum Episcoporum possunt ad alias ecclesias transmigrare.

C. XXXVIII. ¶ *In proprio gradu Episcopi, vel Presbyteri in aliena suscipiantur ecclesia.*

Item ex eodem Carthaginensi. *c. 11.*

EPiscopi vel Presbyteri, si causa visitandi ad ecclesias alterius Episcopi venerint, in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem consecrandam invitentur.

C. XXXIX. ¶ *Ecclesia unius Episcopi ab alio disponi non debet.*

Item Calixtus Papa *omnibus Galliarum Episcopis, epist. 2. c. 3.*

SIcut *e* alterius uxor nec adulterari ab aliquo, vel dicari, aut disponi, nisi à proprio viro, eo vivente, mittitur, sic nec uxor Episcopi, *d* quæ ejus ecclesia, parochia indubitanter intelligitur, eo vivente, alio ejus judicio, & voluntate, alteri *e* judicari, vel disponi, aut ejus concubitu frui, id est, ordinatione, contingit. Vnde ait Apostolus *f*: [Alligata est uxor legi, quamdiu vir ejus vivit: eo verò defuncto, soluta est à lege.] Similiter & sponsa Episcopi (quia sponsa, uxor quoque dicitur ecclesia) illo vivente, ei est alligata: eo verò defuncto, soluta est. [Et * cui voluerit, nubat, tantùm in Domino.] id est, regulariter. Si enim eo vivente, alteri nupserit, adultera judicabitur. Similiter & ille, si aliam sponte duxerit, adulter existimabitur, & communione privabitur. Si autem persecutus fuerit insuper, fugiendum illi est ad alteram, eique est associandum: cente Domino *g*: [Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.] Si autem utilitatis causa fuerit, mandus, non per se hoc agat, sed fratribus invitandus, & auctoritate hujus sanctæ sedis faciat, non ambitus causa, sed utilitatis aut 1 necessitatis.

1 ¶ Aut necessitatis] *Hæc non sunt in ipsa epistola, sed leguntur apud Anselmum. Necessitas autem præbet justam causam translationi. suprà ea. c.* scias.

6 pars. *Hoc non solùm de Episcopis, verumetiam de quilibet ecclesiæ ministris intelligitur, ne videlicet in locum vacantem aliter obrepat.*

C. XL. ¶ *Deponatur, qui locum alterius occupare non timet.*

Vnde B. Gregorius *scribit Natali Salonitano Episcopo, ut eo qui in archidiaconatum alterius se promoveri consenserat, lib. 2. indict. 10. epist. 14. & 16.*

EVm *h*, qui contra justitiæ regulam in archidiaconatum alterius se provehi consensit, ab ejusdem

a *al. quoq.* b *Polyc. l. 1. tit. 9. Anse. l. 6. c. 97.* c *al. electionis.*] *al. dilectionis.* d *1. Reg. 12.* e *mysterii.*

a *al. mutari.* b *Ivo p. 5. c. 425. Pannol. 3. c. 70.* c *Polyc. l. 1. tit. 8. Anse. l. 6. c. 103. Burch. l. 4. c. 49. Ivo p. 5. c. 9. & part. 3. c. 48.* d *al. Episcopi, vel Presbyteri.*] e *al. ab alteri disponi.* f *1. Cor. 7.* * *ibid.* g *Matth. 10.* h *Ivo part. 11. c. 48. p. 5. c. 417.*

archidiaconatus honore deponimus. Qui, si ulterius in loco eodem ministrare præsumpserit, se participatione communionis sacræ noverit esse privatum.

C. XLI. ¶ *In una ecclesia duo prælati esse non debent.*

Item Hieronymus *ad Rusticum monachum, epist. 4.*

INapibus princeps *a* unus est; grues, unam sequuntur ordine literario: Imperator unus, judex unus provinciæ. Roma, ut condita est, duos fratres simul habere regesnon potuit, & parricidio dedicatur. In *b* Rebecca utero Esau & Iacob bella gesserunt: singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur.

7 pars. *Eccem quibus casibus Episcopo vivente, alius potest ei substitui: Quamquam secundum rei veritatem non vivente Episcopo talis poterit succedere. Translatus enim ab una civitate ad aliam, desinit esse Episcopus illius civitatis, a qua transferitur: atq; idèo, qui huic succedit, non vivente, sed defuncto quodammodo Episcopo, probatur substitui. Sed inter eum qui hostilitatis necessitate, & eum, qui utilitatis causa transferitur, hoc interest, quòd ille, qui metu hostilitatis ad aliam transit, si priorem contigerit aliquando ab hostibus liberam fieri, ad eandem illum redire oportet.*

C. XLII. ¶ *Qui metu hostilitatis ad alium locum transierit, postea ad suam ecclesiam redire oportet.*

Unde Gregorius Papa *scribit Ioanni Episcopo Scyllatino c. lib. 2. indict. 10. epist. 25.*

PAstoralis *d* officii cura nos admonet, destitutis ecclesiis proprios constituere sacerdotes, qui gregem Dominicum debeant pastorali sollicitudine gubernare. Propterea te Ioannem ab hostibus captivatæ Lissitanæ civitatis Episcopum in Scyllatina ecclesia Cardinalem necesse duximus constituere sacerdotem: ut susceptam semel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas: & licet à tua ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam, quæ pastore vacat, ecclesiam debes gubernare: ita tamen, ut si civitatem illam ab hostibus liberam effici, & Domino protegente ad priorem statum contigerit revocari, ad eam, in qua prius es ordinatus, ecclesiam revertaris: sin autem prædicta civitas continua captivitatis calamitate premitur, in hac, in qua à nobis incardinatus 1 es, debeas ecclesia permanere.

1 ¶ Incardinatus] *Suprà distin. 71. c.* fraternitatem. *de hujus voci notione est notatum.*

Qui verò utilitatis causa transferitur, nequaquam ad priorem redire cogitur. Est etiam alius casus, in quo Episcopus viventi Episcopo substituitur. Cum enim aliquis relicta priori cathedra, sua authoritate ad aliam transierit, si alius ei substitutus fuerit, licèt ille prioris ecclesiæ Episcopus esse non desierit, substitutus tamen Episcopatum habebit.

C. XLIII. ¶ *De sacerdotibus, qui relictis suis ecclesiis ad alias migrarunt.*

Unde Damasus *urbis Romæ Episcopus scribit ad Paulinum Antiochenum dicens.*

EOs *e* sacerdotes, qui ab ecclesiis ad ecclesias migrarunt, tamdiu à nostra communione habemus alienos, quamdiu ad eas redierint civitates, in quibus primitus sunt constituti. Quòd si quis alius alio transmigrante, in locum viventis ordinatus est, tamdiu vacet sacerdotii dignitate, qui suam deseruit civitatem, donec successor ejus quiescat in Domino.

Episcopalium etiam sedium mutationes, metu hostilitatis interveniente nonnunquam fieri solent.

C. XLIV. ¶ *Necessitate temporis episcopalium sedium mutationes fieri possunt.*

Unde Gregorius *scribit Ioanni Episcopo Vellitrano, lib. 2. epist. 31.*

TEmporis *a* qualitas admonet, Episcoporum sedes, antiquitus certis civitatibus constitutas, ad alia quæ securiora putamus, ejusdem diœcesis loca transponere, quò & habitatores nunc *b* degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem Coepiscopum nostrum Vellitrensis civitatis, sedemque tuam in loco quondam *c* Arenata ad sanctum Andream Apostolum præcipimus exinde transmigrari: quatenus ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic consuetudinem 1 solennium festive disponas.

1 ¶ Consuetudinem] *Apud Ioannem Diaconum legitur, consuetudine solenni festa disponas. Apud Burchardum & Ivonem, consuetudinem solennium festorum. In variis B. Gregorii epistolarum editionibus consuetudinum solennium festa disponas.*

8 pars. *Item cùm aliquis causa humilitatis Apostolica concessione de Episcopali sede ad monachalem descenderit subjectionem, alius loco ejus subrogari poterit, ille verò ad pontificatum resurgere nequaquam ulteriùs valebit.*

C. XLV. ¶ *Episcopus, qui causa humilitatis monachus efficitur, ad pontificatum redire non valet.*

Unde in quinta 1 actione Constantinopolitanæ synodi *CCCLXXXIII. Patrum, sub Ioanne Papa octavo, cui præfuit Petrus Presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus Episcopus, & Eugenius Ostiensis Episcopus, Apocrisarii Papæ dixerunt.*

HOc *d* nequaquam apud nos habetur, ut quicunque de pontificali ordine ad monachorum, id est, pœnitentium descenderit vitam, ulterius possit ad pontificatum reverti. *Item.* ¶ Præcepit sancta synodus, ut quicunque de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & ad pœnitentiæ descenderit locum, nequaquam jam ad pontificatum resurgat. Monachorum enim vita subjectionis habet *e* verbum, & discipulatus, non docendi, vel præsidendi, vel pascendi alios.

¶ *Hæc synodus sub Ioanne octavo extat Græca in Vaticana bibliotheca. Cujus synodi tres tantùm canones cum explanatione Balsamonis editi sunt Lutetiæ, & apud ipsum inscribitur, Synodus in templo Sapientiæ habita sub Photio Patriarcha. In secundo autem rerum illarum capitulo habetur sententia hujus capitis: visum autem est, ut omnia melius perciperentur, locum hunc Græce & cum nova interpretatione esse adscribendum.*

Φώτιος ὁ πατριάρχης εἶπε. πῶς ὑμῖν δοκεῖ τῶν ἀπὸ τῆς ἀρχιερατικῆς τάγματος ἐκεῖσε τὴν τῶν μοναχῶν κοινοβιαρχόντων χώραν, ἀφ' ἃς ἐκεῖσε τὴν ἑαυτῶν ἀναδεξάμενοι ἐξ ὀνόματος) εἰς οἰκεῖαν τῆς ἀνέτης πολιτικῆς ἔχεσθαι; οἱ ἀμφοτεροι τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον, τὸ παρ' ἡμῖν δεκτὸν ἐστιν, οὐδὲ σώζει: ὅστις γὰρ ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς τάγματος ἐκ τῶν τῶν μοναχῶν, τετέτακται μεταβάντων κατηρεθίσθη χώραν, ἐξ ὀνόματος) ἐπὶ τὸ τῆς ἀρχιεροσύνης ἐκλῆξαι διεκδικεῖν ἀξίωμα. βασίλειος, καὶ πολλοὶ τοποτηρηταὶ τῶν ἀνατολικῶν θρόνων εἶπον, οὐδὲ παρ' ἡμῖν ἐφοραῖτο τοῦτο παρὰ γενόμενον, τυπωτέον δὲ ὃν μοναζόντες εἰς ἐκεῖνον τὴν ἀρχιεραίαν, ὑπὸ τῆς ἀρχιερέων εἰς μοναχὸς κατηρχόμενοι ἀρχιερεῖς μένουσι ἐν ὀνόματι. καὶ ἁγιασμοῦ εἶπον, ὁρισθήτω τῆς θεοτέκνου, ποικίλοις δὲ τῆς ὑποθέσεως ἐν ἡμῖν ἀμφισβόλοις γίνεσθαι θεῖς τῆς ὑποθέσεως

a *principes sunt.*] *org.* b *Genes. 25.* c *al. Squillace. l. 8. cap. 19. Burch. l. 3. cap. 223. Ivo p. 5. cap. 223.* d *Ioann. Diac. l. 3. c. 15. Polyc. l. 1. tit. 8. & l. 2. tit. 24. Anselm. Anselm. l. 9. cap. 91. Ioan. Diacon. in vita B. Gregor. l. 3. c. 7. Anselm. lib. c. 98.*

a *Burch. l. 3. c. 89. Ivo p. 3. c. 179. Pann. l. 1. c. 37.* b *al. secure.* c *al. quem Harenata ad S. Andream Apostolum dicunt.* d *Ivo p. 7. c. 144.* e λόγον ἔχεσθαι.

ταύτης, τῶν μὴ λεγόντων μὴ κολύεσθαι τὸν δεσποτικὸν μοναχὸν γινομένους τοῦ τῶν δεσποτικῶν τάξιν, τῶν ἢ ἀποδοκιμασθέντων ἐπὶ τούτῳ, οἱ ἀρχιεπίσκοποι τοιοῦτοι τοιοῦτοι ἐπιθήτω κανόν. ἀγκύρα σωσόδου εἶπον, ἐπὶ δὲ ἀξιώματος ἐπιθήκαμεν κανόνας περὶ τῶν εἰς τοῦτο μοναχίας, καὶ δοκιμασίας ἐλθόντων λαικῶν, ὡς τὸν ἀρχιερέα ἢ ἱερέα μὴ τυπῶσιν, ἢ φυλακίζειν, καὶ τὰ λοιπά.

Φώτιος ὁ Πατριάρχης εἶπεν. ἃ κελεύει ἡ ὑμετέρα ἁγιοσύνη, ἀναγινωσθήτωσαν οἱ κανόνες, καὶ λαβὼν Πέτρος ὁ Θεοφιλέστατος Διάκονος, καὶ Προτονοτάριος ἀνέγνω, ἃ καὶ μέχρι νῦν ἔτι τῶν δεσποτικῶν εἰς τὸν τῶν μοναχῶν κατάστασιν ἐπὶ τῆς δεσποτικοσύνης ἐκιάζοντο ἀφαιρεῖσθαι, καὶ τὸν πρώτον τρεπόντες παρεωρῶντο, ἀλλ' ἐν ἢ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος, καὶ τοῦτο ῥυθμίζουσα τὸ παρόφημα, καὶ ἐκεῖς τὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς, καὶ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἀπάντων τούτων ἐπανάγουσα πρᾶξιν ἀρέσειν, ἵνα εἴ τις Ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τὸν δεσποτικὸν ἀξιώμαθος ἐκεῖσε τὴν μοναδικὴν ἐλήλυθε καταλύειν βίον, καὶ τὸν τῆς μετανοίας τόπον ἀναχωρήσειν. μηκέτι τὸν τῆς δεσποτικῆς αὐτοποιεῖν ἀξίαν. εἰ γὰρ τὸν μοναχὸν σωθῆναι τοπικῶς ἔχει λόγον καὶ μαθητείας, ἀλλ' οὐχὶ διδασκαλίας ἢ εὐσεβείας, οὐ τὸν ποιμαίνειν ἀλλὰς, ἀλλὰ ποιμαίνεσθαι ὑπαγορεύοντες. διὸ κατὰ εὐσέβειαν, καὶ ἀποτίθεμεν, μηκέτι τὸν τῶν τῶν ποιμαινομένων, καὶ μετανοούντων χώραν ἑαυτὸν μετοικίζειν. εἰ δέ τις τὸν τελμήσειν πρᾶξιν μετὰ τῶν ὀρθόνοιαν, καὶ διάγνωσιν τῆς νῦν ὑπερωνυμίας ψήφῳ, αὐτὸς ἑαυτὸν δεσποτικὸν ἀποστερήσας βαθμὸν ἔσται ἐπὶ τὸν εὐσέβειαν, ὑπὲρ ἀφ' ἑαυτὸν ἔργων ἡλέπισεν, ἀξίωμα ἐπανασπάσῃ.

Photius Patriarcha dixit: Quid censetis de iis, qui ex Antistitum ordine seipsos in monachorum locum conferunt. Num qui se ipsos subjectos esse voluerunt, possunt adhuc iidem idem in gregem imperium tenere? Sanctissimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt. Id apud nos minimè fit, neque in more est positum. Quicunque enim ex antistitum ordine monachorum, id est, pœnitentium ordini adnumeratus fuerit, is antistitis dignitatem non potest sibi amplius vindicare. Basilius & Helias locum tenentes orientalium sedium dixerunt: neque apud nos id unquam evenisse observatum est. Nam contrà quidem monachi ad antistitum ordinem provehuntur, at qui ex antistitibus, ad monachos descendunt, hi antistites manere non possunt. Sancta synodus dixit: de hac etiam re canon constituatur. Nam & apud nos sæpe hac de causa dubitationes exoriuntur, nonnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi antistites, quo minùs cùm monachi facti fuerint, antistitum muneribus fungantur: nonnullis verò hanc sententiam minimè probantibus. Sanctissimi locum tenentes dixerunt: feratur canon. Sancta synodus dixit. Præterea verò æquum ducimus ferri canones de laicis illis, qui eò insaniæ ac superbiæ devenerunt, ut antistites vel sacerdotes Dei verberent, aut custodiæ tradant, & reliqua. ¶ Photius Patriarcha dixit. Si vestra sanctitas jubet, legantur canones: eosque in manus sumens Petrus Deo amicissimus Diaconus, & Protonotarius, legit. Quamvis hucusque nonnulli antistites ad monachorum habitum descendentes, conati sint in antistitum fastigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta est. Sancta tamen, & œcumenica hæc synodus, hanc quoque negligentiam corrigens, atque inordinatam hanc actionem ad leges, quæ de statu ecclesiastico sunt, revocans, statuit, ut si quis Episcopus, sive quis alius antistitis dignitatem obtinens, ad vitam monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic antistitis dignitatem amplius non retineat. Monachorum enim instituta ad obedientiæ, ac disciplinæ rationem pertinent, minimè verò ad magistratii, vel præfecturæ: atque eorum sunt, qui non alios pascere, sed pasci profiteantur. Quocirca quemadmodum dictum est, decernimus, ne quis posthac eorum, qui in antistitum catalogo sunt, atque in pastorum numero consentur, in eorum, qui pascuntur, ac pœnitentiam agunt, locum se transferat. Quòd si quis post promulgationem ac notitiam hujus, quæ nunc pronuntiatur, sententiæ obcere ausus fuerit, quando ipse seipsum antistitis gradu privavit, pristinam, quam factis contempsit, dignitatem amplius non recuperabit.

Hoc ad pœnitentiam agendam, non quietem servandam quadam concedatur.

1 ¶ In quinta] *Apud Ivonem par. 7. c. 149. proinde hæc capitula leguntur hæc,* Ex actione quintæ Synodi Constantinopolitanæ trecentorum & octoginta trium Patrum, Ioanne Papa octavo, cui præfuit Petrus Presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus Episcopus, & Eugenius Ostiensis Episcopus. *Initium verò ipsius capitis est, Sanctorum Papæ dixerunt, Hoc nequaquam, &c.*

C. XLVI. ¶ *Pro infestationibus malorum non debere Episcopo gregem relinquere.*

Unde Liberius Papa *scribit omnibus Episcopis, epist. 2.*

SVggestum *a* nobis est, quòd pro præteritis laboribus & infestationibus, nonnulli vestrùm affligantur in semet, & à Deo commissas relinquant plebes, & in his plures relinquere velint eas, quas tueri debent, nec & pro ovibus sibi commissis laborare negligant, & in posteriorum se quieti contradere festinent, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere, & in silentio, & in vitam degere magis appetant, quàm in his, quæ illis commissa sunt, permanere, dicente Domino *b* [Beatus qui perseveraverit usque in finem.] Unde namque et in perseverantia, nisi de virtute patientiæ? quoniam prædicabant Apostolicam *c* prædicationem, [Omnes, qui volunt in Christo piè vivere, persecutionem patiuntur.] Ego eò, fratres charissimi, non vos afflictionum amarissimo mentis vestræ proposito coarctet recedere. Considerate namque, quanta pro absolutione nostra, & redemptione creator, dominusque, & redemptor nester perpessus est, quibusve se contumeliis afficiendum tradidit, ut nos à vinculis potestatis diabolicæ liberaret. Considerate *d* itaque vobis, & omni gregi, in quo vos Spiritus sanctus constituit Episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisivit proprio sanguine, ut non sit, qui vos deserat, aut seducat in subtilitate sermonis, ut plebes vobis commissas relinquatis, & alicui propter malorum hominum quieti vos tradatis, & ut vos filios, quòd salvetis, & filios orphanos relinquatis.

C. XLVII. ¶ *In persecutionibus Episcopus ecclesiam suam non deserat.*

Item Nicolaus Papa *Humifrido Mutinensi ecclesiæ Episcopo.*

SCiscitaris itaque per Guldagarium Presbyterum, utrùm, cùm à Normannis de Episcopio depulsus debeas de cætero in monasterio conversari. In quo, charissime frater, quòd si perniciosum est, pacem tranquillitate navim deserere, quantò magis in nobis? Vbi non dicimus, quòd persecutorum nos timus (maximè paganorum) insidias, cùm ad tentandum viunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum cendi facultatem divinitus assequuntur: persecutores eis prodire ultrò non debeamus, & multos prophetas & Apostolos, ipsumque Dominum hujusmodi insecutores luce clarius constet: sed quòd

a *Poly. l. 4. tit. 15.* b *Matth. 10.* c *1. Tim.*
d *Act. 10.* e *Ioan. 8.*

nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, imò qui & horum pastores sumus, Deo auctore cum eis in periculis pro viribus persistere pro certo conveniat: & cùm tranquillitas reddita divina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio, mox gregem requirere, & in unum colligere, & ejus animos cœlestis Patriæ pace, ac potissimum securitate prædicata, sursum erigere debemus. Et tamdiu super eorum cautela oportet nos esse sollicitos, ut si Dei judicio præsentis temporis commoda fortassis amittunt, futuræ vitæ se sperent gaudia absque ambiguitate percipere sempiterna.

C. XLVIII. ¶ *Non est reprobatio, sed virtutis probatio bonorum adversitas.*

Item Gregorius *lib. 7. epist. 126. ad Recaredum regem.*

ADversitas, quæ bonis vobis objicitur, probatio virtutis est, non judicium *a* reprobationis. Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit, quòd beatus Paulus Apostolus *b* prædicaturus ad Italiam veniebat? & tamen veniens naufragium pertulit: sed navis cordis in maris fluctibus integra stetit.

9 pars. *Hoc tunc servandum intelligitur, quando inter subditos aliqui inveniuntur, quibus prælatorum vita proficiat: quando nec specialiter prælatus quæritur, nec per alios tuta potest esse ecclesia salus, nisi deserere incipiat, quibus prodesse potest, dicatur de eo:* [*Mercenarius* c *autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & deserit oves, & fugit.*] *Cùm verò specialiter quæritur, fugiat* d *exemplo Christi, qui à facie Herodis fugit in Ægyptum: fugiat* e *exemplo Pauli, qui à fratribus per murum submissus est in sporta. Unde Augustinus* 1 *ait* f [*Fugiat minister Christi, sicut ipse Christus in Ægyptum fugit: fugiat, & qui specialiter quæritur, dum per alios firma est ecclesiæ salus.*] *Hinc etiam ait Dominus discipulis:* [*Si* g *vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.*] *Hinc etiam idem* h *abscondit se, & exivit de templo, quando Iudæi lapides tulerunt, ut jacerent in eum. Hinc etiam Augustinus* i *ait de eodem in Psalm. 14.* [*Ecce elongavi fugiens, illud tangit, quòd Christus vitabat persequentes, ut occasionem iræ demeret, & manebat in desertis orans, in quo docebat nos in secreto conscientiæ orare, & quiescere, cùm à malis premimur.*] *Cùm verò non prælatorum tantùm, sed totius ecclesiæ salus quæritur, fides impugnatur, necesse est, ut ex adverso ascendant, & in die belli seipsos murum* k *opponant pro domo Domini, & animas* l *suas ponant pro ovibus suis: ut exemplo suæ passionis accendant, quos sermone doctrinæ dubitis confirmare non valent. Et hoc quidem de manifestis persecutoribus. Est & aliud genus persecutionis, in quo Apostolus laborabat, dicens* m. [*Qui infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror? &c.*] *Hinc August. n in Psalm. 101.* [*Ossa, id est, fortes, quorum frixorium sunt, qui scandalizantur: tantum enim frigitur bonis, quantum amas.*] ¶ *Hinc idem in Psal. 30.* [*Irascitur justus pro peccatis palearum, non tamen odit, in quo extingueretur oculus: venter pro interioribus, quæ turbantur, quando nec corripi possunt impii, quibus non* o *clamat, quia deficit in dolore vita, videns proficere quod persecutionis distinguens,* [*Vox tribulatorum Christo, id est, martyrum inter passiones periclitantium, sed de capite præsumentium. Cùm illis vox omnis justi, cui ex charitate, abundans iniquitas etiam Christianorum est passio: ut Loth corporalem persecutionem à nullo in Sodomis sustinuit, sed à malis factis eorum, cum* q *quibus habitabat. Est ergo persecutio justi, vel à leone in impetu, vel à draccne in insidiis, unde omnes clamant, Deus in adjutorium meum intende.*] ¶ *Cùm autem vitiis subditorum prælatus affligitur, aliquando omnium est una, & insatiabilis obstinatio, aliquando mali inveniuntur bonis admisti. Quando boni simul cum malis habitant, non sunt deserendi boni propter malos: ne perversè malos evitendo vincamus, quos fugimus, ad gehennam,* a *sed potius mali toleventur propter bonos. Unde Gregorius* b [*Abel esse renuit, quem Cain malitia non exercet:*] *ferrum quippe nostra mentis ad acumen non potest pervenire veritatis, nisi hoc alterius eraserit lima pravitatis. Hinc etiam Augustinus* c [*Tu bonus tolera malum, &c. infrà, de tolerandis malis, in prima* 2 *causa hæreticorum.*] *idem ait.* [*Majus malum in separatione bonorum committimus, quàm in conjunctione malorum fugimus.*] *& infrà.* ¶ *Tali non imputat Deus sua peccata, quia non fecit: non aliena, quia non approbavit: non negligentiam, quia non tacuit: non superbiam, quia in unitate permansit.* ¶ *Hinc idem* d *in Psal. 54.* [Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ? *non ait, sicut corvo. Columba à molestiis quærit avolare, sed dilectionem non amittit, & semper gemit. Sic bonus vult separare se corpore, non amore, ab his, quibus non potest prodesse. &c.*] ¶ *Sed aliquando ligatur, non visco cupiditatis, sed cura & officio, ut deserere non possit, nisi solvatur. Quòd si non solvitur, tunc dicat,* Cupio e dissolvi, & esse cum Christo: Sed manere in carne necesse est propter vos: *& sic est meritum ex desiderio.* ¶ Ecce elongavi fugiens, *non loca, ne rumpatur charitas bonorum, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiscet, ut Iudam Apostolis, quem* f *quamvis sciret furem esse, tamen ad prædicandum misit, & ei Eucharistiam dedit, docens in ecclesia tolerari malos, nec obesse bonis malorum consortia. Quando verò omnium subditorum est obstinata malitia, nec prodest eis prælatorum præsentia, tunc etiam corpore licet ab eis recedere: ne & illorum nequitia semper in deterius proficiat, & isti quidem fructum amittant, quem de aliorum profectu possent invenire. Sic B. Benedictus defuisse legitur, quos in necem suam unanimiter viderat conspirasse.*

1 ¶ Vnde Augustinus] *Multa in hac disputatione citat Gratianus ex Augustino, quorum sententia quidem apud illum habetur, sed verba ipsa sunt in glossa ordinaria loci indicati. De hac verò quæstione, quando liceat Episcopo recedere ab ecclesia sua, disserit Beatus Augustinus, epist. 180. Honorato Episcopo scripta.*

2 ¶ In prima causa] *Indicat causam vigesimam tertiam, in qua primùm de hæreticis ex proposito agitur: qui mos citandi habetur etiam 1. q. 7. necessaria. & alibi.*

C. XLIX. ¶ *Quando liceat prælatis subditos deserere, vel non.*

Hinc etiam B. Gregorius *Petro Diacono interrogante, an liceat prælato gregem semel suscepturn deserere, l. 2. Dial. c. 3. respondit, dicens.*

IBi adunati æquanimiter portandi sunt mali, ubi inveniuntur aliqui, qui adjuventur, boni. Nam ubi omnimodò de bonis fructus deest, fit aliquando de malis labor supervacuus *g*: maximè si è vicino causæ suppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. *& paulò post.* ¶ Sæpè agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est: quia cùm laborem suum sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde ille quoque egregius prædicator *h*, qui dissolvi cupit, & cum Christo esse, cui *i* vivere Christus est, & mori lucrum, qui passionum certamina non solùm ipse appetiit, sed ad toleranda hæc, & alios accendit, Damasci *k* persecutionem passus, ut posset evadere, murum, funem, sportamque quæ-

a *al. medium.* b *Act. 27.* c *Ioan. 10.* d *Matth. 2. pist. 180. ad Honoratum.* g *Matth. 10.* h *Ioan. 8.* i *Glos. ordin. ex Cassiod.* k *Ezech. 13.* l *Ioan. 10.* m *2. Cor. 11.* n *Glos. ordin. ex August. ad ver.* [*& ossa mea, sicut in frixorio.*] *& Beda 2. Cor. 12.* o *non clamat clarè, sed intus ingemiscit.*] p *Glos. ordin. Eadem ex eodem in præfatione Psal.* q *cui non fuit diffilum, ut non ibi habitaret. Glos. ordin.*

a *al. veniamus ad gehennam.* b *lib. 2. Mor. c. 29. & l. 9. ep. epist. 39. 23. q. 4. tu bonus.* c *Glos. ordin. in c. 6. 2. ad Cor. in fin. ex August. serm. 18. de verb. Domini.* d *Glos. ordin. ex August.* e *Philip. 1.* f *Glos. interlinearis ex August. in Psalm. 54. 23. q. 4. tu bonus.* g *vacuus.*] *orig.* h *Philipp. 3.* i *2. Cor. 11.* k *Act. 9.*

sivit, seque latenter deponi voluit. Nunquid *a* Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cùm in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret, ad gravem *b* laborem se alibi cum fructu servavit: fortis etenim prælitator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum quæsivit.

Multorum auctoritatibus apparet, quando viventibus Episcopis alii possint substitui, & quando non.

QVÆSTIO II.

QVòd autem iste valetudine recepta suam possit repetere cathedram, nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem verò sacrificiorum, si *c* infirmitatis causa dimiserit, valetudine recuperata exequi non prohibetur.

C. I. ¶ *De quodam Presbytero, qui caduco morbo laborabat.*

Unde Alexander secundus *scribit Gebonardo Vivariensi* d *Archiepiscopo.*

IN *e* tuis literis continebatur sic. Hic clericus ordinem habet Presbyterii: sed quia caduco morbo laborat, & ipsi in præsentiarum hoc agnovimus, non ausi fuimus concedere sibi, ut offeret, vel Missam celebraret. Quia verò languor in culpa non est, super hac re auctoritatis nostræ decreto consulendo deliberavimus. Consulimus itaque, ut si frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatione, & Missarum celebratione modis omnibus prohibeatur. Indecens enim est, & periculosum, ut in consecratione Eucharistiæ morbo vitius epileptico cadat. Si verò Dei misericordia convaluerit (quandoquidem non culpa, sed infirmitas est in causa) eum sacrificare jam non interdicimus.

C. II. ¶ *A regimine suspendatur ecclesiæ, qui in terram frequenter eliditur.*

Item Gelasius Papa *Rustico & Fortunato Episcopis.*

NVper Foropopulensis *f* ecclesiæ clerici, unà cum Sabino Episcopo, & Pelagio, & laicis propria suggestione referarunt, præsulem suum gravi quadam necessitate vexari, cujus eum dicerent incursione frequenter elisum. Quod ne scandalum fidelibus videretur ingerere, & ecclesiam Dei ubique positam hac offensione turbare, præcipuè, cùm eodem ipso volente huc se perrexisse firmarent, ad dilectionem vestram scripta direximus, ut ecclesiæ, cujus rector tali casu tenetur astrictus, visitationem congruam reddatis. Verùm, quia nunc idem ipse venit huc pontifex, falsaque omnia de se jactata, disseminat, sub divini contemplatione judicii, vestræque conscientiæ, existimationisque respectu, rerum fide solertissime perquisita, si aliquando scilicet, vel in domo, vel in processione, vel in alio quocunque loco probatur repentè collapsus, vocesque dedisse confusas, & spumas ore jactasse, quanta fieri potest examinatione quæratur. Quòd tamen, sive non possit aliquorum factum testificatione firmari, sive nunquam contigisse dicatur, non putandum est posse sufficere, sed certum, manifestumque documentum, quia de tanta re non segnius agendum est. Faciat rem tua dilectio, frater Rustice, sui moris, & aptam magno pontifici, ut eum triginta 1 diebus tecum esse constituas, eumque carnibus indifferenter uti necessaria probatione compellas.

1 ¶ Triginta] *In duobus vetustis codicibus legitur,* octuaginta.

a *al. numnam.* b ¶ *gravi labore ad laborem.*] *orig.* c *al. quare.* d *al. Vienniensi,* e *Ivo p. 8. c. 405.* f *al. Foropopulensis.*

CAVSA VIII.

Vidam Episcopus agens in extremis, successorem sibi ex testamento instituit: inde suorum amicorum patrocinio in eundem episcopatum eligitur: post electionem pro indemnitate ecclesiæ canonicum juramentum præbuit: accusatur de simonia, quam munus ab obsequio præstiterit: ante tempus sententiæ clericis suis derelinquitur: sine literis Apostolicis a *ad ecclesiam suam revertitur Episcopus.*

1 *Hic primum quæritur, an liceat Episcopo sibi successorem instituere.*

2 *Secundò, an amicorum patrocinia in electione debeant consistere.*

3 *Tertiò, an sit habendus simoniacus, qui post electionem hoc modi juramentum canonicis præstat.*

4 *Quartò, an liceat clericis ante sententiæ tempus ab Episcopo discedere.*

5 *Quintò, an sine literis Apostolicis* b *debeat redire ad propriam ecclesiam.*

QVÆSTIO I.

1 ps QVòd autem Episcopo successorem sibi instituere licet, ex verbis Zachariæ c Papæ conjicitur, qui Bonifacio Archiepiscopo permisit ad juvorem sui successoris, qui ei defuncto in plenitudinem potestatis succederet. ¶ Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis, [Si d transitus Papæ contingat evenerit, ut de sui electione successoris non possit ante decernere, &c.] apparet, quòd Episcopo successores sibi instituere possint. ¶ Item exemplo B. Petri illud idem probatur; qui beatum Clementem sibi successorem instituit.

C. I. ¶ *Quòd Petrus Linum & Cletum adjutores sibi assivit, sed Clementem successorem.*

Unde Ioannes tertius *scribit Episcopis Germaniæ, & Galliæ, epistola unica, c. 2.*

SI *e* Petrus princeps Apostolorum adjutores sibi assivit Linum & Cletum, non tamen potestatem ligandi, aut solvendi, aut ligandi cis normam traditam successori suo sancto Clementi: qui sedem Apostolicam post eum, & potestatem pontificalem, tradente sibi Petro, tenere promeruit. Linus verò & Cletus ministrabant exteriora: princeps autem Apostolorum in verbo & orationi insistebat.

C. II. PALEA.

VNde ipse Clemens in epistola f ad Iacobum Hierosolymorum missa, inter cætera scribit, quòd Petrus adhuc vivens Clementem in Episcopum elegit.

¶ Simon Petrus in ipsis diebus, quibus vitæ finem præsensit, apprehensa manu mea repente consurgens, auribus totius ecclesiæ, hæc protulit verba: * Clemens hunc Episcopum vobis ordino, cui soli meæ prædicationis & doctrinæ cathedram trado: quem præ cæteris expertus sum Deum colentem, homines diligentem, castum, discendi studiis deditum, sobrium, benignum, patientem, & scientem ferre nonnullorum, etiam ex his, qui in verbo Dei instituuntur, injurias.

Sed in Antiocheno concilio *hoc omnino fieri prohibetur, in quo c. 23. sic statutum legitur.*

C. III. ¶ *Episcopo successorem sibi constituere non licet.*

I. EPiscopo g non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vitæ perveniat.

a *al. Apostolici.* b *al. Apostolici.* c *Sup. 3. q. 1. c. 187. ipsi.* d *Distinct. 79. si transitus.* e *Ansel. 1. cap. 1. Pontit. 1.* f *Ansel. 1. c. 3. Clemens epist. 1.* * *Omittuntur hæc verba.* g *Poly. l. 2. tit. 7. Ansel. l. 6. c. 57. Bur. lib. 1. cap. 1. Bur. cap. 301.*